

ORADEA-MARE (N.-VÁRAD)
17 octombre st. v.
29 octombre st. n.

Ese in fiecare duminică
Redacțiunea:
Strada principală 375 a.

Nr. 42.

ANUL XXIX.
1893.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe 1/2 de an 5 fl.
Pe 1/4 de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

Furtuna.

Căsuța aședată nu departe de malul Dunărei, eră micuță, jósă, acoperită cu stuf putredit acum, și deabia mai putea adăposti ómenii ce locuiau într'ênsa. Furtuna incepuse din ziua trecută după amédădi. Așá vânt strașnic, așá valuri mari de mult nu se pomeniseră la Ca-

terlez, sätuleț la gura San-Giorgiu a Dunărei. Omul din clopotniță nu se scoborise încă, cât timp mai ținú lumina nu-și mai luă ochii de pe mare, îndată ce intunecă, aprinse o lampă și o aședă tocmai sus la o ferăstrue. Cine șcie póte se va vedé lumina ei de pe mare! In căsuță nu dormiá nimeni, lângă focul de vréscuri de salcie ședeau pe buturuge de lemn trei ómeni. Un bătrán cu barbă lungă și cu niște spete largi de te speriai, tot își ștergea ochii cu mânecele cămășei; eră cam fum. Când vântul vijiind ca un bálaur s'aruncă spre căsuță și da in hogég, atunci fumul izbiá in odaie și o umplea; toți incepeau a tuși, și bătránul își ștergea mereu ochii. Toți trei tăcea și cu bágare de sémă ascultau. Câteodată tinerul care ședeá in partea stângă, deschidea ușa, eșiá afară și ascultá, pe urmă intrând in casă se punea inapoi la locul seu tăcut și gânditor.

— Ce, Dumitre, nu se aude nimic? întrebá bătránul.

— Nu, tatá, nimic.

Și atáta tot.

Se făcuse nópte cu deseversire. Pe la septembre, și mai ales când e vânt și plóe inoptezá destul de vreme. Bătránul s'a sculat; a ajuns de pe polița din

fundul odăei un felinar cu sticle bulbucate roșii și verđi și aprindénd la foc lampa plină cu untură de morun, a eșit afará. Nu departe de casá eră răsturnată cu gura in jos o luntre. Bătránul pescar s'a dus la dênșá. Luntrea eră nouă și bine cătránită. Ținénd felinarul sus cu

o mână, a intors-o in sus și a cercat cu bágare de sémă cele putru cue de lemn ce sânt bătute pe muchile luntrei și de cari se atérná lopețile. Mulțumindu-se cu starea cuelor, s'a îndreptat spre casá, dar mai întéiu a ascultat lung timp cu urechea spre mare și cu gura puțin căscată. Nimic dintr'acolo, numai urletul valurilor, cari năvăliu cu furie unele peste altele și cari mai ajungeau până la piscul pe care eră căsuța pescarilor.

Lucru ciudat, nimeni din pescarii dela Caterlez nu dormiau in nóptea asta. Toți așteptau cu nerăbdare... Luntrele erau gata cu lopețile la locul lor inăuntru. Acești ómeni de fier și de criță așteptau să se arunce in luptá cu marea, cu furtuna, cu mórtea, numai ca să capete și ei ceva din marfa vaselor aruncate, uneori fără cărmă, fără ómeni, in prada furtunei. Se întémplá de multe ori că nici se mai intorc: dar ce le

ómenii, nici luntrele nu pasá lor!

Bătránul din căsuță și cu cei doi feciori ai lui, erau cei mai curagioși și mai dibaci pescari din acele părți de loc. Dela Leti și până la Portiță, dela Razim și până la insula Șerpilor nu se aflá vre-un mărinar mai bun decât bătránul Vavila. Cu feciorii sei, ca niște vulturi, se aruncá in cea mai mare furtună ca să scape pe

REGELE DE SIAM.

nenorocirii aruncați de vântul fără milă, maréna, pe nisipurile și băncile acestui term pustiu. Intr'o noapte vr'o doueșeci, treideci de luntre și vr'o 70 de ómeni pot descărca, adecá curățí de marfá in folosul lor, coșcogia vapor ori șlep (cáci de multe ori vapórele trag după dênsele și șlepurí, cari se desprind ori de bună voe sânt slobodíte in voea furtunei și a valurilor, numai să scape vaporul și ómenii.) Până dimineță vaporul ori șlepl este curățit și de marfá și de ómeni și numai Caterlezenii știu ce marfá a fost încárcată pe dênsele.

— Tatá, degéba áșteptám, díse feciorul cel mai mare al bêtránului, póte să nu fie nimic, tótá sêptémána a fost furtunósá, luna se incepe ađi, nu prea plécá pe asemenea vreme cineva...

Bêtránul n'a respuns la vorbele tinerului, numai a plecat mai tare capul și a zímbit.

— Tatá, nu mai pot de somn, me culc, díse deodată Dumítru.

— Eși afará și mai ascultá, îi respunse bêtránul.

Báeatul cu nemulțumire și bodogánind la sudálmi a eșit din odae.

— Nu s'aude nici pe dracul și e intunerec de erá să-mi scot ochii in strașina casei, díse Dumítru, întorcându-se la câteva minute după ce eșise, și, aședându-se iar lângá foc și aruncând un braț de vrêscuri pe dênsul.

— Ei, báeți, nu se tráeșce așá pe lume! când am fost ca voi tiner, nici érná nici vérá n'am știut ce este acoperișul casei; iar voi ca niște femei, numi lângá foc ați sta. Ce dracul incaltea nu ve imbrácați cu fuste și cu rochii; mai bine v'ar ședé cu tulpane decât cu cáciuli.

Dupá aceste vorbe ale bêtránului, feciorul cel mai mare a eșit afará isbind ușa cu ciudá in urmá.

— Ce viéță de cáne, șoptí el incetíșor, ca să nu-l audá bêtránul care avea urechi de lup, — díua după pescuit, nóptea când e furtună, iar n'ai odihná. Dómne, Dómne, mácar de m'ar inghiți odatá marea, atunci póte mi-ar fi mai ușor!

Par cá pentru a-i face gustul, un vânt cu plóe și cu vârtej îl isbí așá de strașnic, încát de-abiá putú să se ție pe picióre, dar cáciula tot i-o aruncá in mare de parte.

— La dracul, am remas și fără cáciulá, ce va mai ríde cánele cel bêtrán, díse el cumánie, uitându-se ráțacit impregiur.

— De ce nu ți-ai pierdut și capul, Sataná, se audí glasul bêtránului lângá flácáu, acuma cu vrute cu nevrute ai să te imbobođi cu tulpan.

Tinerul a întors repede capul, dându-și pêrul din ochi și trágênd o sudalmá sdraváná.

Bêtránul tot rídea incetíșor.

— N'audí nimica? l'a întrebat el pe flácáu.

— Ce s'aud? Póte audí tu, respunse acesta mânios.

— Pui de șarpe, și tot nu audí nimicá?

Acuma o șueráturá, dar ușórá, ca o adiere de vânt loví urechile pescarilor.

— Acum audí?

— Aud, tatá, ai dreptate, e un vapor care nu prea are mult de stat pe valuri, díse tinerul.

— Rápede; báete, peste un sfert de cias póte va fi prea târđú, du-te de adá odgonul cel gros și cárligele, și totodată scólá pe leneșul cela de lângá foc. Ce báet! Ce báet!

Bêtránul nu mai putea de ciudá când își aducea amíntea cá fecioru-su care ar fi trebuit să vegheze in asemenea timp greu, putea dormí, ba încá dormí bine.

S'a mai audí o flueráturá, dar acuma mai deslúșítá, mai puternică. Urlá fluerul vaporului, urlá din rês-puteri, neincetat. Ceva grozav erá in șueráturile lui, cari se amestecau cu vîjiitul furtunei și cu plesniturile ca din tun ale valurilor uriașe.

— Měi, da reu îi mai este, șoptí pescarul, sêr-manul, cántá cántecul seu de mórte...

S'a audí și o bubuiturá de tun.

— Bre, bre, da grabnic mai ești, ai schimbat musica.

Bêtránul rídea incetíșor și tot șoptíá: Stái, báete stái, nu te grábí...

Tot vorbind și rídênd, își aruncá ochii pe mare, de pe care se audíau flueráturi neinterupte, voiá să védá vre un semn ceva, vre un foc, vr'o scántee, felinare, ceva mácar, care să arate unde se aflá vaporul. Cu mare ușurínță a tras luntrea chiar pe marginea piscului și a întors-o cu botul spre mare. Atunci au venit și feciorii pescarului cu cárlige și cu alte unelte. Totodată clopotul dela clopotniță suná ca de foc. Pe alt pisc aláturi cu casa lui Vavila aprinseserá un butoiu cu pácurá, lângá lumina cáruia se vedeau capete de ómeni cari când se ascundeau când se ivíau iarăș in razele focului.

— Alérgá, Dumítre, spre foc și spune báeților să fie gata indată, porunci fecioru-su, bêtránul, să nu uite felinarele și cárligele. La lucru... Va fi de lucru... numai să nu fie prea târđú, mai dícea el, frecându-și mânilé de bucurie.

Nu mai putea de nerábdate.

— Ce dracul, se codesc óre? S'a stricat lumea, áștia-s pescari? Is buni de pus mătáhali pe la bostánárii, dar nu pescari... Of, of, grele vremuri am ajuns.

Feciorul lui cel mai mare rídea, șciea pe bêtrán cá-i la lucru pará de foc și cá crépa de nerábdate.

— Nu mai vin, iar bodogániá moșnégul decá aș puté, pe toți i-aș aruncá in mare, trásní-ar Dumneđu, inghiți-ar dracul, cáni puturoși!

Vorbind așá, și tot invértindu-se pe lângá luntre, catá să pêtrundá cu vederea intunerecul.

— Nimic, nimic, nici mácar o scántee.

Vaporul nu mai șuerá!

— Na c'am páțit-o, n'am spus eu, ími vine să crep! Suflete de cáni, numai la bețe-s grabnici. Aprinde-s'ar spirtul intr'éșii!

— Taci, tatá, ce tot nu-ți mai tace liopa? Ómenii-s gata, díse Dumítru, care venise dela foc, după ce inșciínțase pe pescari.

Pe dinaintea piscului se audíau pași mulți, alergau ómenii la luntrele lor.

— Ce tot vorbești tu de ómeni, voi súnțeți ómeni? și plin de mánie scuípá moșnégul intr'o parte.

Pe urmá și-a luat cáciula din cap, și-a făcut de trei ori cruce, s'a suit in luntre și s'a aședat lângá cármá. Dumítru aședá fanarul pe botul luntrei, apoi s'a pus din partea stângá, a luat lopata in máná și rídícând-o in sus s'a pregátit de luptá. In mai multe locuri ici și colea se vedeau acuma mulțime de stelúțe, erau felinarele pescarilor. Feciorul cel mare al bêtránului a început a împinge luntrea spre apă, și după ce ajunse botul luntrei de valurile cari se rostogoliau departe de țerm, s'a aruncat și el in luntre, a apucat lopata in máná și a afundat-o cu tárie in valuri.

(Finea va urmá.)

VICTOR CRASESCU.

Celei uitate.

Palidă, cu ochii galeși, subt a genelor perdele,
Stă pe gânduri la ferăstră. — In grădina cu uluci,
Printre crângile de zarzări, liliecii sbor năuci,
Și încep s'apară 'n haos melancolicele stele.

E frumoasă!... Clar și dulce frunzele vorbesc o limbă
Întelăsă de-al ei suflet; pe când ochii sei duioși
Cată 'n umbra din grădina florile de chiparoși,
Și intréga ei ființă ca prin farmec se preschimbă.

Fremătósa armonie amintirile-i deșteptă:
Ca și-atunci prin iérba móle s'ascund lungile poteci,
Ca și-atunci privighetórea cântă 'n stufurile reci,
Inse-acum, sub frunze, nimeni visător n'o mai așteptă.

Singură!... Zadarnic gândul in spre mine te mai mână,
Drumul cătră-acele frunze l'am pierdut și nu-l mai știu,
Căci mi-ai omorít iubirea prea curénd, ca să mai fiu
Lângă tine, scumpe ánger, tot cu inimă păgână!

O! și noptile acele, când revin prin amintire,
Córdele simțirei mele plâng și par că s'ar zdrobí;
Me uimesc de nebulia c'am putut a te iubi,
Socotind că in iubire stă visata-mi fericire!

Me 'nșelai să cred că viéța-mi pe pământ e numai una,
Și din mult nenorocitul suflet intristat al meu
Dintr'un demon reu și negru l'ai făcut un Dumnezeu,
Căci in el ca pe-o comóră te purtam in totdauna.

Inse te-am uitat acum și figura ta mi-e ștersă,
De rostesc frumosu-ți nume, me 'nșior ca d'un blestem;
Și-apoi chiar iertându-ți vina, ađi la ce să te mai chiem,
Când de-atâtea suferințe inima ími este arsă?

In ruina unde mușchiul suferinței đilnic crește
Și se vaietă uritul plâns in negură și frig,
Mi-ai inmorméntat speranța pe-al decepțiilor drig:
Sufletul fără speranță e un mort care trăește.

Nu me plâng... la ce zadarnic să mai curgă biete lacrimi?
Nici nu te urésc, — prin ură de și póte-aș fi dorit
Să 'nțelegi, să simți, in fine, cu ce suflet te-am iubit,
Cum mi-au sfășiat simțirea cele mai nebune patími!

Dar voiesc uitării negre tóte, tóte să remáie,
Să te întélnesc in cale și să nu știu cine ești,
Să cred orele trecute, nestatornice povești,
Risipindu-sc in vénturi ca și fumul de tãmác...

Dór grădina zace mută sub a umbrelor perdele,
In vértejuri repeđite liliecii sbor năuci,
Luna razcle-și resfránc peste crângile de nuci,
Iar in haos sclipesc stínse melancolicele stele.

TRAIAN DEMETRESCU.

A tágăduí adevéruri, pentru că nu le íntelegi, este
ingámfare, iar nu cumíntie.

*

Súnt ómeni pe cari frica de a páré fricoși, íi fac
provocátóri.

Să mori, ori să te 'nsori?

Comedie cu cântece intr'un act de *St. Yves*.

(Fine.)

Scena VI.

Margareta, Cristian.

(*El intră ținénd o mare scrisóre pecetluită, pe care o
aruncă pe mész.*)

Cristian. Tu ești, Margareto?... Dar ce me pri-
vești așa!!

Margareta. Eu?... ai găsit mustereu pentru por-
treti?

Cristian. Da, Margareto, le-am véndut pe tóte.

Margareta. Așa dar nu ți-a mai ramas nici unul
din gândurile cele rele de ađi diminéță.

Cristian. Nu, Margaretă!

Margareta. De sigur? și decă țaș cere să te juri
că nici odată...

Cristian. Ei bine, ța jur!

Margareta (respirând.) A! bine; de-acuma, decă
esistă încá vre-un lucru care să nu-ți fie după dorință,
totul se va regulá, și vei fi fericit, dta, da!

Cristian. Cu ce ton ími đici aceste cuvinte?

Margareta. Íți đic după cum gândesc, din fundul
inimei mele.

Cristian. Dar in glasul teu, in mișcările tale, véd
o incurcăturá...

Margareta (repede.) Te inșeli, nănașule!

Cristian. Ia spune-mi, nu cumva ími ascunđi și tu
ceva? Ascultă, o fiică, trebuie să spue totul părintelui
seu!... Mai adiniorea m'am întélmit cu cineva, care m'a
făcut să cred că tu nu mi-ai spus ceva adevérat.

Margareta. Și ce?

Cristian. Vérul Teodor m'a asigurat că n'a primit
nici o moștenire dela mátușica mea.

Margareta. Dar, nănașule, par că ța spus eu...

Cristian. M'ai făcut să cred... și tu șcieai bine
că tocmai din contrá...

Margareta. Se 'nțelege, nănașule, și cred că voi
puté să-ți spun tot adevérul...

Cristian. Când inse?...

Margareta. Când me voi întórce la Ponterleu!

Cristian. Ce? vrei să me párasești.

Margareta. Trebuie...

Cristian. Când astá diminéță tu ai venit aici in-
adins ca să-mi cei ajutor, și protecțiune.

Margareta. Da, inse de atunci m'am resgándit...
Oh! eu am pentru dta respectul unei fiice, și decă vo-
cea-mi va fi ascultată in ceruri, dta care mi-ai ținut loc
de ori ce rude, in astá viéță, oh! dta vei fi fericit...
Dar șcii cât e lumea de asprá. Și pentru copilul a că-
rui dorințe sánt márginite, când nu ai decát prietenia
unui párinte... lumea nu șcie... dar eu, eu știu bine,
eu singură știu...

Cristian. Dar ce vrei să đici?

Margareta. O! ești așa de reu câteodată!... Și
amicii dtale, vecinii dtale...

Cristian. Nu cumva te-au insultat! o! de vor fi
indrăznit...

Margareta. Nu, nănașule, de-abiá m'au védut, și...

Cristian. A! te-au védut? da, ínteleg; véd niște
flori aicea, de sigur că ei ți le-au aruncat!

Margareta (plecând ochii.) Nu e greșéla mea, ná-
nașule!

*

Cristian (a parte.) Intr'adevăr, eu nu luasem mărul! Ea nu-i tocmai slută, fiica mea; și înțeleg că vedând-o în casa unui părinte de vârstă mea...

Margareta (intindând urechea.) Ce ăci nănașule?

Cristian. Țic... Țic că prietenii mei sunt niște proști...

Margareta. Astfel dar așa pute să me întorc?...

Cristian. Ar trebui pôte, pentru puțină vreme. Dar să fii liniștită, căci eu nu te voi uită. Acuma îmi cunosc eu datoriile, și decă un proiect se va îndeplini, nu voi întârziă...

Margareta. Ce proiect?

Cristian. Decă me voi însură...

Margareta (cu durere.) Ah!... decă... ai... să...

Cristian. Ce ai tu Margareto?

Margareta. Eu, nimic, sunt prea ostentă...

Cristian. Intr'adevăr, "călătoria... Du-te și te odihnește, copila mea, dormi, și mâni dimineața, vom vorbi și vom regulă împreună interesele tale, și decă vei voi numai decăt, atunci vei plecă...

Margareta. Da, mâni. (*Cristian o sărută pe frunte. A parte.*) O! nici decum mâni, ci acum îndată. (*Intră în camera dela drépta.*)

Scena VII.

Cristina (singur, o privește eșind.)

Intr'adevăr, de n'ăș fi tatăl fetei mele, și de n'ăș avé deja o iubire în fundul inimei... A! o țerancă! ce nebunie! Să gândesc mai bine la alte mijloce... (*Se pune lângă secretar și ie scricôrea care o aduse.*) Ce scricôre să fie acésta? (*Deschide.*) «Domnul și dómna Derozié au onórea de a ve încunoșcintă despre căsătoria fiului lor Anatol Derozié». Uite e invitația lui Anatol... să vedem pe cine ia el... «cu... cu... (*Devine palid, își petrece mâna pe la ochi și se ridică.*) Ei nul visez... e cu neputință! (*Țitându-se din nou la scricôre.*) Ana!... așa, Ana! ea... și iată dar ce-i vieță... un lanț neîntrerupt de desgust, mișelie, înșelăciuni... și de n'ăș fi jurat Margaretei... (*Orchestra cântă un cântec de bețivi.*) A! îndrăciții! ei fac bine că cânt și serbătoresc triumful lui Anatol... mai bine ăcis tradarea lui... acésta bucurie e o bațjocură, și decă nu pot să meucid... nimene nu pôte să me opréscă de a nu me bate cu ori cine. (*Mergând la feréstă și deschidénd-o*) Tocmai, óspeții au început a plecá, Anatol remâne singur! (*Musica încetéză.*) Timpul este bine ales. (*Revine la secretar și scrie.*) «Domnule, ai să te căsătorești cu aceea ce eu o iubesc». (*Rupénd hârtia.*) Prost. El ar fi fôrte mândru! Dar... cred... Margareta... a bațjocorit pe Margareta... (*Scrie.*) «Domnule, ai insultat o copilă vrednică de ori ce respect... acésta-i o mare mișelie, pentru care trebuie o reparațiune... Cristian de Vilpreu». Trebuie acum să i-o trimet... ah! și portretul înșelător... (*Îl pune în scricôre.*)

E ușoră, mititică,
Asta albă scrisorică,
Ca un fulg, ca o scântee,
Ca un suflet de femee.

(*Asvêrle scricôrea cu portretul prin feréstă.*) Tocmai, a ajuns drept... el a prins-o. Ha! ha! ha! portretul face efectul seu, s'a infuriat... Eram sigur. (*Salutând cu ironie.*) Cum nul la ordinele dtale! când ț-a plăcé! (*Ascultând.*) Să me scobor? pentru ce? N'ai pistole? (*Se duce și ie un pistol.*) Iată acum ieu unul! Sunt doue-

đeci și cinci de pași între feréști... bine înțelegéndu-se, că în vederea accidentelor terenului, nu vom merge unul asupra altuia... Chiar, acum îndată! (*Ascultând.*) Ne-am invoit! prea bine! (*Îi asvêrle un pistol și ie altul.*) Ține-te în poziție! Una.. doue... trei!... (*Dă foc pistolului.*)

Scena VIII.

Cristian, Margareta.

(*Ea e îmbrăcată în negru, și ține o scricôre în mână.*)

Margareta (repedind-se.) Cristian! S'a ucis!..

(*Vedéndu-l. — Se clătina și Cristian o susține.*)

Cristian (cuprindénd-o în brațe și puind-o pe un scaun.) Margareto, copila mea! Nu e nímical! (*Ingenunche.*) Dar ce schimbare, ce costum? (*Vedénd scricôrea ce a picat din mâna Margaretei.*) Ce hârtie e asta? cu numele meu... (*O deschide și citește.*) «Domnule Cristian, iértă-me că am făcut o glumă netrebuincióasă, pentru ca să te fac să primești jumătate din moștenirea ce mătușă dtale ț-o lasă cu singura condițiune de a uní vieța mea cu a dtale!» Să fie cu puțință... aceste vorbe?... Margareta! Scumpă Margareta!...

Margareta (revenindu-și în simțire și vedénd scricôrea în mâinile lui Cristian.) Ah! acumă șcii...

Cristian. Șciu dal și decă tu mai voești, sunt gata a îndeplini cele din urmă voinți ale mătușei mele.

Margareta. Dar acea Ană, pe care o iubești?

Cristian. Eră un vis numai! Dar de un minut, visul meu s'a încarnat... Margareto, pe tine te iubesc!

Margareta. Să fie adevérat? (*Cristian ie testamentul și-l rupe.*)

Vocea lui Anatol. Dar eu te aștept!

Margareta. Ce e asta?

Cristian (vesel.) Sërmanul Anatol face zimbrila feréstă. (*Mergând la feréstă.*) Du-te și te culcă, scumpul meu, e târđiu! Mâni am să viu la nunta ta, cu condițiune ca peste-o sêptemênă să vii și tu la a mea...

Margareta. Dar până atunci? (*Trecere.*)

Cristian (aprinde doue luminări și ie una.) Până atunci, dómna contesă, dtă vei ședé aice, în casa dtale, și eu îmi ieu drumul. (*A parte.*) Câte noți le-am perđut și eu prin tot soiul de locuri... aceste vor fi cele din urmă. (*Merge la ușa din fund, cu un suspin.*) Nópte bună, Margareta!

Margareta. Nópte bună, dle Cristian! (*Cristian face un gest.*) Nópte bună, nănașule! somn dulce! (*Ese.*)

Cristian (remânénd singur și privind cu bucurie în urma ei.) Nópte bună, hulubițo! (*Vine în fața publicului.*) Ei, scumpul meu Cristian? Să mori, ori să te 'nsori?!.. Între un glonte și o nevéstă, pare-mi-se că tot e mai bine să alegi pe cea din urmă!

(Cortina.)

N. A. BOGDAN.

Te-am vėđut.

Te-am vėđut numai odată,
Dulce ângere iubit,
Dar, prea bine-aș puté ăci
Doue vieți că am trăit,
Decă-aș socoti de-atuncia
Noțiile ce n'am dormit!

GH. DIN MOLDOVA.

Asupra tuberculosei.

— Conferență. —

(Urmare.)

Peptul rămâne slab și tocmai această slăbiciune convine microbului tuberculosei. Densul nu poate trăi acolo unde pulmonul e bine dezvoltat și în mișcare energetică, îi trebuie liniște, îi trebuie niște bronchi în stare de catar. Acolo se depune, crește și fabrică produsele sale otrăvitoare. În alte cazuri, infecțiunea se produce prin mâncare și atunci tuberculosa se manifestă prin ulcere intestinale.

Dacă un anatom sau un vertinar se taie cu un cuțit infectat cu material tuberculos capătă un ulcer și se vede cum progresază invasiunea tuberculosei dealungul vaselor limfatice, cum ajunge la ganglionii de sub umăr cum se umflă acești ganglioni, dând naștere la îmbolnăvirea organismului întreg. După ce bacilul a intrat în gură sau în nas, densul se depune de multe ori acolo în loc și de acolo începe să distrugă pelea impregiur producând niște ulcere și cicatrice pe față, mai cu seamă în giurul nasului.

Omenii cu această boală, cu așa numitul lupus, sunt adică atinși de un fel de tuberculosă a pelei.

Dar această tuberculosă, precum și unele alte forme de tuberculosă diferă de aceea ce se dice oftică. Spre exemplu, dacă la copii se umflă articulațiunile genunchilor, cōpsa piciorului, devin dureroase, se nasc niște fistule acolo, de multe ori avem a face cu o tuberculosă liniștită, la acest loc, adică o tuberculosă liniștită, la acest loc, adică o tuberculosă locală, boala mai puțin gravă decât tuberculosa plămânilor sau tuberculosa generalisată.

Tuberculosa generalisată miliară se dezvoltă de obicei atunci când un focar tuberculos, un ganglion produce ruperea unui vas, așa încât microbii intră în acest vas, și fac coloniile lor și produsele lor în toate organele. Un om atins de această boală e pierdut și moare în puține zile de multe ori prin vătămarea unui organ neapărat necesar pentru viață, precum este creierul. De regulă inse tuberculosa e o boală lentă, cronică, care arată multe variațiuni în decursul ei.

La oamenii cari în copilărie erau scrofuloși, oameni de regulă slabi, cu pept îngust, încep a tuși cu mult scuipat de multe ori amestecat cu sânge, dureri de pept, răsuflarea scurtă, omul slăbește, nu are apetit, devine palid, anemic, obosit, are sēra călduri, asudă mult noaptea. Scuipatul are de multe ori o formă caracteristică de monede.

Medicii francezi vorbesc de mai multe stadii a ftisiei; după părerea mea putem distinge cazuri la început, și cazuri mai înaintate, dar tuberculosa este așa de variabilă încât sunt cazuri cari, fiind la început, totuși sunt mult mai grave decât cazurile înaintate.

Anume cazurile cunoscute sub numele de oftică galopantă, și care de obicei începe cu febră mare, poate să producă distrugerea repede a pulmonului întreg în timp de o lună sau chiar mai puțin.

Manifestațiunile ofticeii s'au cunoscut de mult. Bayle în 1810 a aflat cel dintâi la atari bolnavi o masă de nodul sau tuberculi.

Laennec, Virchow, Cornil și alții au studiat mai de aproape produțiunile tuberculosei și s'a aflat că toate aceste produse au o structură caracteristică. Una din descoperirile cele mai mari asupra cauzei tuberculosei

eră aceea a lui Villemin la anul 1865, care a constatat că tuberculosa se poate transmite la animale. Până atunci aproape nimeni n'a gândit că tuberculosa este contagioasă și nimeni nu s'a ferit de contactul cu tuberculoșii.

Dar Villemin a vădit că dacă pune puțin din pulmon sau din ganglioni tuberculoși sub pelea unui epure sau purcel de India, animalul devine tuberculos.

O altă descoperire mare asupra tuberculosei s'a făcut de Koch în anul 1881, arătând că tuberculosa e produsă de un bacil. Acest bacil are niște proprietăți particulare foarte curioase.

Este unul din bacilii cei mai mici și-l vedem numai cu grosimentele cele mai mari; pentru a-l vedea trebuie să-l colorăm. Nu se colorază cu colorile cu cari colorăm ceilalți microbi, ci trebuie o colorațiune cu mult mai intensivă. Dar dacă este odată colorat nu mai putem scotea culoarea. Această însușire ne servă pentru diagnosticul lui, abia există un alt microb pe care l'am putut recunoșce așa bine la microscop ca pe bacilul tuberculosei.

Cum șcim acumă dacă acest bacil este cauza tuberculosei, căci în produsele tuberculosei, în scuipatul tuberculoșilor, există pe lângă acest microb și alți microbi?

O probă pentru specificitatea microbului este că se află totdeauna în tuberculosă așa încât constatarea bacilului a devenit un mijloc bun pentru a pune diagnosa.

Ar trebui ca și aici în țeră să se întrebuinteze mai mult acest examen microscopic pentru diagnosa tuberculosei.

O altă probă cu mult mai importantă este aceea că putem izolă și cultivă acest microb și că cu cultura pură a microbului putem produce tuberculosa.

Inoculind acumă animalele cu cultura pură a microbului, producem tuberculosa la animale. Inse, nu toate animalele capătă boala, câinii mai mari, șorecii, șobolani, capra, asinul, nu devin tuberculoși, chiar și găina nu moare, după infecțiune; găinele sunt de multe ori tuberculoși, s'a constatat inse că bacilul tuberculosei la găini, nu este acelaș care produce boala la om.

E foarte important să șcim ce animale au tuberculosă și dacă omul nu poate capătă boala dela aceste animale.

Vitele cornute care servesc pentru nutrimentul nostru sunt cele mai espuse la această boală, mai cu seamă vacile. Câte odată o vacă are aparența sănătoasă, și totuși laptele ei conține bacilul tuberculosei. Copiii mici nutriți cu lapte de vacă pot capătă tuberculosa din acest lapte. Trebuie dar și din acest punct de vedere, ca laptele să se întrebuinteze numai în stare fērtă.

Cărnurile animalelor tuberculoși câte odată sunt infectate așa încât nu e bine să se consume carnea vitelor tuberculoși.

Din toate aceste cunoștințe asupra tuberculosei reiese că avem mai multe mijloce pentru a o combate. Vom vedea inse că în diferite impregiurări se opun la executarea mijlocelor utile.

Sunt convins că știința e ađi în stare să stfngă tuberculosa din lumea civilizată unde băntue într'un mod teribil, alegēdu-și prada dintre oameni inteligenți din orașe. De multe ori oamenii cei mai aplicați, cei mai utili pentru progresul omenirei, mor ofticoși.

Ar trebui cu un cuvēt ca omul să fie păzit mai cu seamă în copilărie, de contactul cu tuberculoșii.

(Finea va urmă.)

DR. V. BABEȘ.

Poesii populare.

— Culese din comuna Maidan. —

De dor.

Grec in deal, intorc la vale,
 Véd la mândra lumânare,
 Stau in loc și me socot,
 Pe mândra cum să-o scot.
 Ia ieși mândro până 'n pörtă,
 De veți dorul cum me pörtă,
 Ia ieși mândro in pörtă,
 Să-mi mai dai câtă guriță,
 Ia ieși mândro la prilaz,
 Să-mi mai trecă de necaz.

Me culcai p'o rogojină,
 Și nu mai avui odină,
 Me culcai pe pământ gol,
 Și-mi veni mai do să mor.
 Tot me mir, tot me gândesc,
 Cum mai bine să trăesc :
 Ca volvura in grădină,
 Ca clianu 'n apa lină,
 Ca bréna la repeșină,
 Ca racul la rădăcină,
 Tot me mir și me gândesc,
 Pe ce cale să pornesc,
 Mândra să mi-o întelnesc,
 Dorul să mi-l potolesc.

In țera mea prin Banat,
 Asă mult n'am prea umblat,
 Dar cât oi fi și umblat,
 Multe mândre am allat,
 Albe, mândre, subțirele,
 La trup tare ușurele,
 Altele mai micuțele,
 Și frumoșe la sprâncene,
 Una mică frumoșea,
 Tocmai după voia mea.

Săraci potecile mele,
 C'o crescut ierba pe ele,
 Las să crească să 'nverșescă,
 Și junii să o cosescă,
 Fete mari s'o copișescă,
 Neveste s'o porșorêscă,
 Voinicii să-o grămădescă.

Morții tei lemn de răchită,
 Nu te-oi vedé infrunșită,
 Ca să-mi pun curea la flintă,
 Să plec pe valea adâncă,
 Să aud cucul cântând,
 Și pe mândra vaci mânând,
 Și din gur' asă grăind :
 Hei, hei vacile doichii,
 Nu mi-i de păscutul vostru,
 Ci mi-i după neica nostru.
 Dar voinicu îi dicea,
 Și din gură blăstêmă :
 — Calcu-ți mândro cruciulița,
 Că mult ți-ai ținut credința.

Felurimi.

Purtarea unor ómeni mari față cu femeile.

Hobbouse, prietenul cel mai intim al lui Byron, scrie despre dânsul, că erá posedat de un egoism bolnăvicios. Chiar și când își iubiá femeia, spune Jefferson, refusá de a sta la mésză cu dânsa, pentru ca să nu renunțe la vechile obiceiuri. Intr'o di, pe când compunea, Parisina, ea vine și-l plictiseșce. «De mórte» respunse el. Și tot asá a tratat-o luni de zile intregi, astfel de bună credință și póte cu dreptate, ea consultá specialiști pentru a se asigurá de starea lui mintală. Napoleon I, iarăș a fost lipsit de simțul moral. Dovédă: purtarea lui față de nevêstă-sa, față cu frații și față cu popórele, chiar cu acei cari i-au fost credincioșe. Taine i-a resumat diagnosticul intr'un singur cuvânt: «Erá un condotier.» Nevêsta lui Carlyle, o femeie bogată fórte inteligentă și instruită, vrednică de a fi colaborátore bărbatului ei, după cum sperase și i se făgăduise, s'a vedut redusá a-i fi servítore. O chinuía in tóte chipurile și o puneá să-i cócá pânea acasă, de óre-ce nu-i plăcea cea diu brutării; nu-i vorbiá cu sêptêmănilé, o inșelá sub ochii ei și pretindea ca să nu-i pese. Chiar când ea se apropiá de agonie, nu încetá de a o chinuí. Numai după mórtea nenorocitei, arátá o cãință cu totul esterióră, apoi povestí viêta nevêstei sale in frase emoționate. «Dar», adăugá biograful, «dêcă ea ar fi putut inviá, ar fi chinuit-o de sigur iarăș». Donizetti își brutalisá familia: după un acces de mánie sêlbatică, in care ajunsese până a-ș bate nevêsta, compuse, plângênd, celebra arie: «Tu che a Dio spiegasti l'ali, admirabilá dovédă despre desdoirea personalității la ómenii de geniu și in acelaș timp despre complecta lor nesimțire morală. Houssaye povesteșce o scenă analogă despre A. Dumas: Intr'o cêrtá merse până a smulge pêrul nevêstei sale, care desperatá, voíá a se retrage intr'o mánăstire; dar după câteva minute el scriea o scenă veselă de comedie și dicea prietenilor: «dêcă lacrimile ei ar fi mǎrgăritare, mi-aș face din ele un colan». Byron bâtea pe Guiccioli și pe amanta sa venetiană, o gondolieră, care inse ripostá.

Despre Siam. Bangkok, capitala Siamului, are aspectul unei cetăți chineze. Comerțul se face prin mijlocul celor cari importéză produsele Chinei și esportéză orezul și zahărul. Orașul numêrá 300,000 de locuitori. Siamul este traversat dela Nord la Sud de Menham, un fluviu care are opt sute kilometri de lungime, din care 600 sânt navigabile. Tot teritoriul este tăiat de nenumêrate canale irigatorii. Religiunea este: budismul. Dar alături cu religiunea oficială mai esistá un cult poporal, care numêrá mii și mii de adepti, și este adorațiunea elefantului alb. Poporul atribue acestui pachidernu o multime de puteri supranaturale. Marele elefant alb din Rangkok este imbrăcat cu cele mai scumpe stofe. In zilele de sêrbátore el pörtá o superbă haină acoperită de pietre prețioșe, și credincioșilor li se permite in schimbul unei mici plăți, să sǎrute pólele acestei haine. Când o sêrbátore este anunțată, elefantul alb la rêsăritul sórelui este condus in templu de preoți, cari sânt fórte mult considerați. Acolo, la un semnal dat, animalul ridicá in sus tromba sa impodobită cu brilante și toți incep să facă la mătánii și să se inchine. Apoi femeile se grăbesce a aduce daruri, pe cari elefantul se grăbesce a le aduná cu marea sa trombă.

Ajunge puțină speranță ca să se nască amorul;
 speranța póte să dispară pe urmă, amorul remâne.

Dragostea după certy.

Amândoi tac. Aristița brodează, stând pe canapea; Leonida citește o gazetă, p'un scaun, lângă ferestră. Se plictisesc unul de altul. În fine, ea rupe tăcerea:

— Ați am trecut pe strada Viespii; la ferestra casei lui Vârlea am vădut un copil; il ținea doica 'n brațe.

— Ei, și?

— Cum *ei și*? Nu ghicești nimic?

— Aș! Nu se pte. Vârlea s'a insurat astă tómnă, abia snt șase luni.

— Și eu îți spun c'am vădut un copil... dór nu snt órbă.

— Și ce deduci din asta?

— Ce deduc! Înțelegi fórte bine!

— Nu înțeleg nimic. Séu mai bine nu vreau să înțeleg. Se pte fórte bine ca copilul să fie al vre unei rude, al vr'unui vecin.

— Nu se potrivește. Ce să caute doica cu copilul în brațe la ferestra casei lui Vârlea? Nu veđi că e cu ochi și cu sprâncene? Au plămădit maiaua înainte nuntii. Copilul e al dragostei.

— Ce-ți pasă ție! Nu cumva o să moralisám noi lumea? Veđi-ți mai bine de lucru, și lasă-me să-mi citesc gazeta.

— Aș! Când e să vorbești cu mine, te apuci de gazete...

— Și ce vrei să vorbesc cu tine? Eu nu mé ocup de casele ómenilor. Pofitim! Ai vădut un copil... o doică... Astea snt flécuri. Te-ai apucat să numeri lunile de când s'a insurat cutare or cutare; ba să-i bagi de sémă că are și copil înainte de vreme. Da aibă căți o vré și când o vré... Nu-mi ține nici de cald nici de frig. Cel puțin de mi-ai spune ceva mai serios... Dar, numai flécuri și iar flécuri.

— Veđi bine! cu tine nu mai pte să vorbescă cineva... tóte snt flécuri. De ce-o să vorbesc, decă n'oi vorbí de ómeni? Ș-apoi, snt lucruri cari te fac să ríđi fără voie. Bunăórá copilul lui Vârlea... Și să mai đici că Vârléna a crescut la călugărițe... Da așa sntefi voi bărbații, acoperiți tóte relele.

— Noi le acoperim și voi le stérniți.

— Și ce? vrei să đici că copilul nu e al Vârleilor? Pui capul pe tăetor că e al lor.

— Părere.

— Nici o părere. Séméná leit cu tat-su.

— Atát mai bine că nu séméná cu vecinu. Nu cumva vei fi vrénd să semene cu mine, când abia cunosc de căciulă pe Vârlea și Vârléna dtale? Me mir la ce-i fi susținnd prostii; nu pte să fie copilul lor. Cine șcie al cui o fi.

— Ba al lor trebuie să fie.

— Nu.

— Ba da.

— Ei nu, nu!

— Ești încăpăținat. Îți place să me contradici. De câtva timp, nu faci decât asta. Or ce îți spun, îmi respunđi anapoda. Îți mărturisesc, m'am săturat cu așa vieță.

— Și eu nu mai puțin.

— Aș! De ce m'ai luat atunci? Pentru asta m'am măritat, să-mi amărești đilele? Mai bine rămăeam fată! Când e să petrec și eu, tu pleci; ba la club, ba la întruniri politice, ba la Fialcovski. Nu e destul că tóta điuva îți pică mucu la tribunal, cu procese fără procese; acum mi-ai început și séra, cu fel de fel de minciuni. A! dar stăi, decă merge tréba așa! Am să caut și eu pe cineva să me distreze. Până când cu vieța amărită? Astăđi nu pte să mai fie o femeie cum se cade. Trebuie să-ți ríđi de bărbat, decă vrei să te iubescă. Am să ríđ și eu, am să petrec, am să...

— Să faci bine să-ți potolești pofta, că, pe legea mea, te trimet la tătánă-tu cu borfe cu tot. Ce me tot ameninți ca o femeie de uliță? Aide, ríđi, petrece, plécă, du-te!

— Se vede că asta cauți, negreșit, nu poți să mi-o spui altfel, decât făcându-mi ce-mi faci, ca să me disper, să-mi iau câmpii... Dar nu te teme, nu e nevoie să me gonești: me duc eu singură la tata; să șcii, și am să-i spui... am să me plâng de tóte câte-mi faci.

— Și ce-ai să-i spui? Că te uiți pe la ferestrele ómenilor d'abia insurați de câteva đile și le arunci pe spinare copiii altora? Că-mi pretinđi să fiu de aceeaș părere cu tine, și că pentru asta eu... În sférșit, fă ce vrei... Lasă-me 'n pacer!

Leonida aruncă gazeta cât colo, își ia pălăria și se gâtește să plece, Aristița se scólă repede și-l întimpine:

— Unde mergi?

— Să rěsuflu!

— Aș!... Me duc și eu să rěsuflu!

— Unde?

— Ce-ți pasă!

— Ba-mi pasă!

— N'ai nici un drept să-ți pese. Decă dta me lași singură, este că nici nu vrei să șcii de mine.

— Dar me duc după treburi.

— După treburi!... Ai, se vede, vr'una la mahalala!

— Și dta se vede că-ți cauți vr'unul la...

— Leonido!

— Aristițo!

— Ce ți-e?

— Dar dtale ce ți-e?

— Me insulti!

— Me scoți din răbdări!

— Ești un poltron, un șarlatan, un...

— Na!

Și Leonida ridică palma să dea... Aristița se fe-rește și cu tóte că nici n'o atinge, incede să plângă.

— Aș! Me bați? Vrei să me bați? Nu ți-e rușine să ridici mâna asupra mea?... Hm! Hm! Hm!

Și se trântesce pe canapea cu fața 'n jos, schincind și tremurând cu nervi cu tot.

Leonida trântesce ușa după el și plécă repede. Ese în stradă, cotește după colț, o ia la stângă, apucă la drépta, rătăcesce vr'un sfert de cias, se întorce iar acasă.

Ea stă încă cu fața în jos pe canapea; dar nu se aude plângend. El se apropie de dēnsa:

— Aristițo!

Ea mișcă puțin din umeri, Leonida se apropie mai mult, o cuprinde cu brațul de mijloc; cu cealaltă mână o pipăie pe ochi să veđă decă au lacrimi.

— Aristițo, întorce-te să te veđ!

Ea se strînge de canapea. Leonida o cuprinde cu amēdoue brațele și o întorce cu fața spre el. O să-